

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді
Конституційного Суду України на конкурсних засадах»
*(реєстр. № 7662 від 12.08.2022 р.)**

Актуальність законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці до нього, пояснюється тим, що тривала практика застосування Закону «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року виявила низку положень, які потребують суттєвого вдосконалення, зокрема питання прозорого та відкритого порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду суб'єктами призначення. У зв'язку з цим пропонуються відповідні зміни до цього Закону та законів України «Про Регламент Верховної Ради України», «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про запобігання корупції».

Необхідність перегляду чинної системи конкурсного відбору суддів автори проекту обґрунтовують також посиланням на рекомендації Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія), наданими в Терміновому висновку щодо реформування Конституційного Суду від 11 грудня 2020 року та консультативному висновку до проекту Закону від 21 грудня 2020 року, реєстраційний № 4533.

Головна ідея пропонованого законопроекту полягає у пропозиції створення Дорадчої групи експертів «з метою сприяння органам, що призначають суддів Конституційного Суду, в оцінці моральних якостей і рівня компетентності у сфері права кандидатів на посаду судді Конституційного Суду» реалізація якої, як вважають розробники, має «забезпечити прозорий, конкурентний відбір кандидатів на посади суддів Конституційного Суду для їх призначення Президентом, Верховною Радою та з'їздом суддів України».

Поділяючи позицію суб'єкта законодавчої ініціативи щодо необхідності вдосконалення конкурсних засад відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду, водночас вважаємо за доцільне висловити міркування стосовно окремих положень цього проекту.

Основні новели проекту стосуються внесення змін до чинного Закону «Про Конституційний Суд України» (далі – Закон), який пропонується доповнити новою Главою 2-1 – «Порядок відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду» (статті 10¹ – 10¹⁰). У ній передбачається визначити, зокрема, правовий статус Дорадчої групи експертів, її кількісний склад, порядок формування та призначення членів до її складу. Так, до складу Дорадчої групи експертів пропонуються: 1) одна особа, визначена Президентом України; 2) одна особа, визначена Верховною Радою України; 3) одна особа, визначена з'їздом суддів України; 4) одна особа, визначена Європейською комісією «За демократію через право»; 5) дві особи, визначені міжнародними та іноземними організаціями, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері

конституційної реформи та/або верховенства права, та/або захисту прав людини, та/або запобігання і протидії корупції. Зокрема пропонується, що для призначення особи до складу Дорадчої групи експертів і набуття нею статусу члена Дорадчої групи експертів по квоті Президента ним видається відповідний указ. Аналогічний підхід застосовано щодо призначення кандидатури особи до складу Дорадчої групи експертів Верховної Ради, відповідно кандидат набуває статусу члена Дорадчої групи з дня прийняття Верховною Радою відповідного рішення у вигляді постанови парламенту.

Пропоновані норми щодо визначення осіб та їх призначення членами Дорадчої групи експертів Президентом та Верховною Радою України, на нашу думку, є спірними з міркувань їхньої невідповідності конституційним вимогам, згідно з якими не допускається наділення зазначених інститутів державної влади повноваженнями, що не закріплені в Конституції України, зокрема правом визначати у своїх актах власні повноваження, виходячи за межі тих, що встановлені конституційними нормами.

У своїх рішеннях Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що повноваження Верховної Ради України та Президента України визначаються виключно Основним Законом України (абзац другий підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 7 квітня 2004 року № 9-рп/2004, абзац четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 10 червня 2010 року № 16-рп/2010, підпункт 3.5 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 13 червня 2019 року № 5-р/2019).

З огляду на мету створення Дорадчої групи експертів, а також повноваження, які пропонується закріпити за нею, вона фактично виступатиме головним органом у процедурі проведення конкурсного відбору, який визначатиме кандидатів, рекомендованих для призначення на посаду судді Конституційного Суду України. Зокрема, приписи частини 21 статті 10³ пропонованих змін до Закону «Про Конституційний Суд» передбачають такі повноваження: 1) розроблення та ухвалення методології оцінювання моральних якостей і рівня компетентності у сфері права кандидатів на посаду судді Конституційного Суду (пункт 2); 2) оцінювання моральних якостей і рівня компетентності в сфері права кандидатів на посаду судді Конституційного Суду (пункт 6); 3) складання списку кандидатів, рекомендованих на посаду судді Конституційного Суду, ухвалення рішення про рекомендацію для призначення на посаду судді Конституційного Суду щодо кожного кандидата, включеного до такого списку, та подання їх суб'єктам призначення (пункт 7).

Отже, практична реалізація зазначених повноважень Дорадчою групою експертів потребуватиме прийняття рішень, які можуть мати характер підзаконних нормативно-правових актів, що ставить під сумнів додержання вимог частини другої статті 148 Основного Закону України, згідно з якою відбір

кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*